ספרים נוספים · הדרך לתורה

הפתעה - סיפור בעניין האבולוציה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הפתעה - סיפור בעניין האבולוציה

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הפתעה-סיפור-בעניין-האבולוציה/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 7
פרק ג 8
פרק ד 11
פרק ה 14
פרק ו 20
פרק ז 21
אין חיה כזאת 24
לפני ההקדמה 26
הקדמה 26
כדאי לברר 28

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון CC BY-NC-SA 2.5 - אסור בשימוש מסחרי

הרב יעקב קמחי שליט"א

פרק א

אילֿ! בוא תראה!

מה קרה?

עוד לא ראית דבר כזה! בוא מהר!

איל נכנס במרוצה אל השדרה שם עמד אפל, ומצא להפתעתו בין העצים, שחלקם נעקרו משרשיהם וחלקם נשברו, שולחן גדול וכבד עשוי מעץ אקליפטוס, ועליו מונחות צלחות חרסינה שלצידיהן סכינים ומזלגות. מן השולחן עצמו עלו אדים חמים.

איך הגיע לכאן שולחן כזה? - שאל בתמהון.

חכה, עוד לא ראית הכול - אמר לו אפל - תראה מה אני רואה פה: איזו מגרה!

איל התבונן במגרת השולחן הגדולה שבחזיתה קבוע לוח נחושת ובו טבלה משובצת ספרות.

תפתח - אמר אפל

איל ניגש למשוך את המגרה - היא היתה נעולה.

הוא עמד נבוך ותלה עיניו באפל.

תנסה להקליד את הקוד הסודי של המנעול - הציע אפל - ואז בודאי תִּפָּתַח המגרה.

איל נסוג מעט ובמבט אומלל משהו מלמל: אני יכול כעת לנסות להקליד במשך חודשים מבלי למצוא את הקוד הנכון...

ובכלל, כמה ספרות יש בקוד הזה? ומה פשר האדים האלה שעולים מהשולחן? ומאין צץ פה בתוך השדרה שולחן כזה?!

אפל חייך: אתה זוכר את הסופה מהשבוע שעבר?

איל הביט בו: כן...?

נו, זהו. - אמר אפל - אתה זוכר שהכול עף, ועצים נעקרו, והגג של לול הברווזים התעופף והברק פגע באקליפטוס?

נו...

מה "נו", זה מה שנוצר כתוצאה מהסופה ההיא: כנראה שמעוצמת הסערה הנוראה, ה"ציקלון" הזה - הענפים של האקליפטוס נשברו והרוח חיברה אותם יחד לשולחן שאתה רואה כאן.

ולוח הנחושת עם טבלת הספרות, מאין הוא הגיע? והצלחות... והאדים... והכול?!
הכול מהסערה. זו היתה סופה חריגה אפילו בקנה-מידה בין-לאומי! ראית מה שכל התקשורת אמרה...
דבר כזה לא יכול להיווצר מאליו סתם כך, רק כתוצאה מסערה, באיזו עוצמה שלא תהיה! - גיחך איל בביטול.
אפל ניגש בשקט אל השולחן, הקליד על לוח המקשים ופתח את המגרה. לעיניהם נתגלתה קדרה מהבילה שבתוכה מונח ברווז צלוי ברוטב יין עם פטריות. איל הביט באפל: גם את זה בישלה הסופה?! - שאל מעט בלגלוג.
אפל כרכם את פניו: מה אתה לועג? אתה לא רואה?!
תגיד, מה אתה חושב אותי - קרא איל - נולדתי אתמול?! כדי לייצר שולחן כזה עם כל הפרטים, צריך קודם-כל שכל, וגם יכולת עשיה, וכלי עבודה. גם ילד בכיתה א' לא היה מאמין לכל הסיפור שלך! תגיד, מה עובר עליך...?!
ואתה - התריס אפל כנגדו - מה אתה חושב אותי... שאני צריך להאמין לברבורים שלך? רק אתמול הצהרת שהכול בעולם נוצר מעצמו, והתפתח באופן ספונטני: האדם בא מהקוף, והקוף ממה? אולי מכלב? וכלב מחתול, והחתול אולי בא מעכבר, ועכבר מלטאה ולטאה מחילזון וחילזון אולי מאַמֶבָּה... אתה יודע מה זו אמבה?! יש לך בכלל מושג מה זו אמבה?! איזה דבר גאוני היצור החד-תאי הזה?! הרי שמעת על DNA: מולקולת DNA אחת של אמבה אוצרת בתוכה אינפורמציה שדיה להכיל שלושים אלף כרכים של אנציקלופדיה בריטניקה!!! אז אתה רוצה להגיד שזה נוצר לבד?!
איל משך בכתפיו - קודם-כל זה נוצר בתהליך איטי והדרגתי של מיליארדי שנים - אמר. ובתהליך איטי כזה של מיליארדי שנים אתה חושב שזה יכול להתפתח באופן ספונטני? תגיד לי: שולחן כזה עם מגרה כזו עם קוד סודי וברווז צלוי כזה יכולים להתהוות מעצמם במשך מיליארדי שנים?
לוח מקשים כזה עם קוד סודי אולי לא... - הודה איל.
והקוד הגנטי של האמבה כן נוצר מעצמו?! לפני רגע אמרת שכדי לייצר שולחן כזה נחוץ קודם כל שכל וגם יכולת-עשיה. אתה חושב שיש לנו בכלל מושג כמה שכל צריך כדי ליצור קוד גנטי שמכיל כל-כך הרבה אינפורמציה? והאם אתה חושב שיש לנו מושג איזו יכולת-עשיה צריך כדי ליצור אמבה אחת כזו?!

איל לקח אויר: אני מדבר אתך על מיליארדי שנים אחורה, אל תשכח. היצור החד-תאי הראשון נוצר כנראה כתוצאה מריאקציה כימית כלשהי: איזה ניצוץ חשמלי כמו ברק פגע...

ומי עשה את הניצוץ החשמלי הזה? - נכנס אפל לתוך דבריו.

תן לי לגמור: ניצוץ חשמלי כלשהו פגע כנראה בחומר שהיה מצוי אז בעולם...

איזה חומר?

הכל בעולם היה מעין "מרק" של חומר, של יסודות כימיים.

נו, ומי עשה את המרק הזה?

איל שתק.

קח את כל המדענים שיש היום בעולם - הציע אפל - תן להם את כל החומרים שבעולם, תושיב את כולם במעבדות הכי משוכללות בעולם עם כל המכשור הדיגיטלי המתוחכם ומחשבי-העל שיש היום. תן להם כמה זמן שהם רוצים, אתה חושב שהם יצליחו לייצר אמבה אחת?!... שינסו ליצור עלה-חזזית אחד! אם כל העולם נוצר במקרה - אדרבה - תעשו אתם בתכנון. מסוגלים?! ואם זה קשה מדי, קחו נמלה אחת מתה ותעשו שהיא תחיה!

ניצוץ חשמלי אקראי לא יביא לעולם להיווצרות תא חי. - המשיך אפל. - התא החי מתוחכם מדי מכדי שיאמרו עליו כך. בוא תשמע - הוסיף - כמה שמות ומושגים - מבלי להיכנס לפרטים - וכל זה רק על-מנת להדגיש את מידת קוטנם של "גיבורי" המיזעור האנושי, שמבצעים כל הזמן תפקידים חיוניים בתוך הגוף שלך, מסכים?

נשמע - ענה איל.

נניח שיש לנו מושג על גודלו של תא בודד: במרכזו של כל תא בגופנו נמצא גרעין זעיר שמכיל סיבי כרומָטין מפותלים עשויים מאותה חומצה הנקראת DNA. מולקולת ה-DNA בנויה כסולם מפותל ומרהיב. אורכו של כל ה- DNA המפותל בתוך גרעין התא הזעיר יכול להגיע כמעט לשני מטר (אם נפשוט אותו). התא עצמו מכיל עוד פרטים זעירים שונים כמו לדוגמה: מִיטוֹכוֹנְדְרִיוֹן שהוא מעין גנרטור המספק אנרגיה לתא לפעול. קטן ממנו בהרבה הוא הִרִיבּוֹזוֹם שממונה על ייצור חלבונים מוגדרים בדייקנות ושונים זה מזה, ואליו אני רוצה להתיחס: כל ריבוזום גודלו 200-150 אַנְגְסְטרוֹם (כל אנגסטרום שוה לחלק עשרה מיליון של מילימטר). הריבוזום עצמו מחולק לשני חלקים. נסה להבין באיזה גודל מדובר!

בחומר התורשתי - אותו סולם מפותל ומרהיב - ה- DNA, "כתובות" תכונות התורשה של הגנים כביכול באותיות. ה- DNA של בן אדם מכיל בערך שלושה מיליארד "אותיות" כאלה והריבוזום צריך "לקרוא" את האותיות הללו על-מנת שידע איזה סוג חלבון עליו ליצר. ומה המרחק בין אות כזו לחברתה, כלומר בין השלבים בסולם המפותל: 3.4 אנגסטרום. (להזכירך: אנגסטרום אחד שוה לחלק עשרה מיליון של מילימטר!) באותה שניה שלקח לנו לומר את המילה "מילימטר", כבר התפתל סולם ה-DNA מיליארד פעמים בדרכו לשכפל את עצמו. האם לדעתך תחכום כזה, על כל המורכבות שלו, יכול להיווצר מעצמו?!

איל פנה לאחוריו, וברח.

פרק ב

הי! איל! לאן אתה רץ?! - נשמע קול בוקע מבין עצי השדרה. היה זה קולו של פרופסור אבנשטין. איל עצר באחת ממרוצתו והפנה את ראשו ימינה, לעבר קולו המוכר של ידידם המדען. איל רחש לו הערכה רבה. פרופסור אבנשטין התקרב בחיוך אל איל:

איך ידעת להפנות את ראשך לצד ימין כשקראתי לך?

שמעתי לפי הכוון שממנו בא הקול - היתה התשובה. - מה פשר השאלה?

פרופסור אבנשטין קרב עוד אל איל והניח בידידות את ידו על כתפו של הצעיר: חשבת פעם איך זה שאתה מסוגל להבחין מאיזה צד מגיע הקול?

איל הרהר בשאלה ונשאר שותק.

האזנים הפלאיות האלה - הסביר המדען - לא סתם קיבלת שתים כאלה, ולא לחינם הן נבראו כך משני צדי הראש, שוות בגדלן... אני מניח שזכור לך מה שלמדתם בבית-הספר - המשיך - ויש לך בודאי מושג כלשהו על האוזנים. אתה יכול לקרוא בשמות חלקי האוזן?:

כן: אוזן חיצונית, זו האפרכסת, אוזן תיכונה, ואוזן פנימית.

ומהו הגבול בין האוזן החיצונית והאוזן התיכונה?

עור התוף.

נכון. עור התוף הדקיק הזה - הסביר פרופסור אבנשטין - רגיש ביותר. הוא מסוגל להגיב בתנודה לגלי הקול בעדינות מופלאה עד כדי חלק עשרה מיליון של מילימטר, ולהעבירם הלאה פנימה אל האוזן התיכונה. האוושה הקלה ביותר עוברת דרך מערכת הגברה פנימית שמגבירה אותה פי 180, בדרכה אל המוח. באוזן הפנימית נמצאים שלושים אלף עצבים שמעבירים את ה"פולסים" הלאה אל המוח, כלומר: הם מתרגמים את הרעידות

המכניות לפולסים חשמליים. והמוח, בתורו, מפענח אותם לשמיעה הסטריאופונית שאנחנו מכירים, על-פי הפרש העוצמה והזמן הזעירים בין קבלת האותות משתי האוזנים. כשאני קראתי קודם בשמך, הפנית מיד את ראשך ימינה כי גלי הקול הקדימו להגיע בשבריר שניה אל אוזנך הימנית בטרם הגיעם לשמאלית. וזה כל-כך טבעי לנו ומובן מאליו, עד שאיננו מבחינים כלל בכל הפלא הזה!

איל הביט בשני ידידיו:

תגידו, הכנתם לי שניכם כאן איזה מארב?! - שאל, מעמיד פני נעלב.

לא. רק רצינו קצת לשמח אותך והכנו לך ברווז צלוי לקראת יום-ההולדת שלך. בוא, שב בנחת ליד השולחן ותתענג על המעדן האהוב עליך.

איל חייך: בואו תצטרפו אלי. ברווז שלם זה קצת גדול בשביל בן אדם אחד.

שלושתם פנו לעבר השולחן.

אגב יום-הולדת, יש לך מושג מה עבר עליך לפני שבע-עשרה שנים, ביום בו נולדת? - שאל הפרופסור. איל הביט בו, מצפה לתשובה.

ראשית, עד אז, במשך תשעה חודשים לא נשמת אפילו נשימה אחת! הרֵאות שלך לא פעלו בהיותך עובר, עד אותו רגע בו יצאת לאויר העולם. ואז, עם ניתוק חבל הטבור, החלו ראותיך לפעול בבת-אחת ב"בום" אדיר. ואולי יעניין אותך לדעת עוד משהו בענין השמיעה: תינוק שנולד לפני כמה דקות, מוכיח כושר זכרון מזמן היותו עובר. הוא מגיב בהנאה ברורה לשמע קול פעימות לבה של אמו, וגם לקולה, כשתשיר ותספר לו שירים וסיפורים שהשמיעה לו בהיותו עובר.

אגב, בגיל שמונה ימים, ביום שעשו לך את ברית-המילה, הגיע דמך לשיא יכולת הקרישה שלו. אם היו מלים אותך יום-יומים קודם לכן, היית נכנס לסכנה ממשית בגלל שהדם עדיין לא היה נקרש כראוי. לא פלא?!

והתורה צוותה לקיים את ברית-המילה דוקא ביום השמיני! אגב, מן היום התשיעי ואילך יש ירידה קלה ביכולת הקרישה של הדם וכך היא נשארת לתמיד.

בוא, תקליד את הקוד הסודי של המגרה. צלי הברווז בודאי מהביל עדיין בקדרה. בתאבון.

פרק ג

תנו חיוך. - פרופסור אבנשטין הוציא מצלמה מכיסו.

השנים הרימו עיניהם בחיוך ממעדן הברווז הצלוי שלפניהם ותלו מבט מתמוגג במדען שעמד למולם.

איל ניגב את זויות פיו: אני רואה שחשבתם על הכל - אמר.
מה שנקרא "הנצחת המאורע" - הסביר אפל.
לא מזמן היה עדיין צריך לחכות שבוע עד שהיית מקבל תמונות - אמר פרופסור אבנשטין, תוך שהוא מצלם אותם מזויות שונות. - יותר מאוחר הופיע באחד מאולפני הצילום המפורסמים חידוש: "מהיום להיום" - יכולת לקבל אחר הצהרים את התמונות שצילמת, אם הזדרזת למסור בבוקר את סרט-הצילום לפיתוח; והיום, פלאי הטכניקה: אין פילם, יש מצלמה דיגיטלית עם כרטיס-זיכרון: אתה נכנס לחנות צילום ומקבל תוך פחות משעה תמונות "חמות". או אפילו מדפיס בביתך: מהמצלמה ישר למדפסת!
עוד חידוש שיש היום במצלמות הדיגיטליות: מיקוד אוטומטי, לעומת מה שהיה קודם. עד לפני זמן לא רב היית צריך להתעסק בכיוון ומיקוד העדשה. גם זה חידוש גדול! עדשת המצלמה החדשנית "נוסעת" קדימה ואחורה על-מנת להתמקד על נושא קרוב או רחוק, ואתה צריך רק ללחוץ!
אבל אפילו המצלמה הדיגיטלית המשוכללת ביותר "מחווירה" לעומת העינים שיש לך. העדשה שבתוך העין אינה צריכה לנסוע קדימה ואחורה, והיא משנה את המיקוד שלה במהירות קיצונית, תוך מעבר מידי, למשל: מהתבוננות בברווז הצלוי שבצלחת אל המטוס שמעל לעננים, או אל כוכב רחוק, וכל זאת על-ידי כך שהיא מתקמרת ומתפחסת בעצמה כמעט באפס זמן. העדשה הזו שגודלה כגודל עדשה (עדשים למאכל, מרק עדשים), מורכבת מיותר מ-2,000 שכבות דקיקות ושקופות, ומוקפת בשרירים עדינים שפועלים לפחוס או לקמר אותה בעדינות רבה. רק שתבין איזו מין מתנה קיבלת!
פעילות הרשתית יעילה בהפרשי תאורה בטווח תהומי: ביחס של ביליון לאחד! בתוך הרשתית - שגודלה כגודל מטבע בינוני - ונמצאת בעמקי העין שלך, ממוקמים יותר מ-120 מיליון גלאי-אור דמויי מוטות, רגישים ביותר. כל "מוט" בודד כזה מכיל מאות אלפי מולקולות של ארגמן הראיה שקולטות את האור ומעבירות אותו אל המוח. להמחשת מידת הרגישות, דע, שקואנט בודד יכול לגרום לשחרור של מטען חשמלי ממולקולה כזאת בעין, באופן שאתה יכול להבחין בו! כדי שתקבל מושג: וט חשמלי בשניה אחת מורכב משנים וחצי ביליון קואנטים.
כאשר העין נחשפת לאור חזק פי 3,000 מדרגת התאורה המזערית הזו, נכנסת לפעולה מערכת שונה של "חרוטים" המחליפה את המוטות הקודמים, כדי שלא תסתנוור.
בקצהו הפנימי של כל אחד מגלאי הרשתית הללו, יש חוט עצבי קטן. כמאה ושלושים מיליון חוטים עצביים שתפקידם להעביר הלאה את המידע אל המוח, אותו גוש אפור,

שמשקלו קילו וחצי בקירוב, של רקמה רכה ולחה שיש לך בין שתי האוזנים. מה שאתה כן מכיר ויודע זוהי התוצאה: המוח מעבד את כל הנתונים הללו לתמונה צבעונית ותלת-מימדית בזמן-אמת, ואין לך צורך למסור את הפילם לפיתוח והדפסת תמונות. אגב, אתה יודע שעד היום, עם כל הקידמה, עדיין אין לנו כמעט מושג על פשר גאונותו ומורכבות פעולתו של המוח?! יש לך מוח כזה מופלא, ועם כל השכל שיש לך במוח הזה, אינך מבין איך הוא פועל.

מבלי "להפציץ" אותך בפרטים, דע שבעין יש חמישים מיליארד חלקים שמתואמים זה עם זה בהרמוניה מלאה. אז אתה רוצה לומר שזה נוצר מעצמו? במקרה?!

כעת הגיע תורו של אפל לנגב את זויות-פיו: תאר לך - אמר - אותו חייל שנפצע, לא עלינו, פציעה אנושה בקרב ונותרה לו דקה אחת לחיות. הוא עדיין רואה, כי עיניו לא נפגעו כלל. ראיתו נשארת תקינה משך כל אותה דקה. ומיד כשהוא מת, הוא חדל לראות למרות שעיניו עדיין "תקינות" לחלוטין. מוכח מכאן שלא העינים הן הרואות, אלא הנשמה, שמקומה במוח, וברגע שהנשמה עזבה את הגוף, שוב אינו רואה. אדרבה, אם יצליחו להחזירו לחיים, ראיתו תשוב להיות תקינה.

... אז תגיד לי - שאל אפל - אבא שלך או אמא שלך מסוגלים לתכנן - וגם לבצע בפועל - מין עין מתוחכמת כזו?! הרי קרוב לודאי שהם אפילו לא יודעים איך בנויה העדשה שבעין וממה היא עשויה! הם הביאו אותך לעולם מבלי לדעת כלל איזה ולד מתוחכם יוולד! הרי אפילו הגאון הגדול ביותר אינו מסוגל לייצר בעצמו עין! ... ואתה קיבלת שתים כאלה! תגיד, אתה לא מרגיש צורך להודות למי שנתן לך כל מה שיש לך?

איל התנועע בכסאו מעט באי נוחות: לאן אתה שוב חותר? - שאל - כל זה באמת נפלא, אבל הכל בא מהטבע, התפתח במשך מיליארדי שנים. גם ליצורים פרימיטיביים כמו צדפה יש עינים עם עשרות עדשות. רק שאצלנו זה התפתח יותר, ובצורה שונה.

ואיך זה התפתח יותר? מי פיתח את זה?

אף אחד לא פיתח את זה. זה התפתח לבד! זה מה שיכולות לעשות מיליארדי שנים של ניסוי וטעיה.

ואיך יכולה עין "פרימיטיבית" כשל צדפה להתפתח לעין של בן-אדם? מי הדריך את העין איך ולמה להתפתח?!

אף אחד לא הדריך את העין. העין בעצמה מצאה את הדרך איך להתפתח.

אם היא מצאה את הדרך, משמע שקודם לכן היא חיפשה, ובכדי לחפש צריך תבונה, ומנין היתה לה התבונה הזו, לחפש?! קודם אמרת שצריך שכל ויכולת-עשיה כדי לבנות

שולחן כזה עם מגרה וקוד סודי. זה לא דבר שיכול להתפתח מעצמו. אז ליצור דברים מורכבים בסדרי-גודל כאלה כמו העין, דברים מופלאים כאלה בודאי שאינם יכולים להתפתח לבד בלי שתהיה איזו יד מתכננת ומכוונת.

... אתה יודע: בהתחלה היית כולך תא אחד ויחיד, אחר-כך הפכת לשני תאים, ארבעה, שמונה, וכן הלאה. וכל תא בודד כזה כבר הכיל את כל המידע הדרוש על-מנת לבנות ולהגיע למה שאתה היום: בן-אדם שלם. דיברנו קודם על הקוד הגנטי שהוא לאין-ערוך יותר מסובך ומורכב מהקוד של מגרת השולחן הזה - ואז פנית לאחוריך וברחת - תגיד לי: איך יודע כל תא בגוף לאן ללכת: שעליו להפוך לתא-שריר לדוגמא, או לתא-ציפורן ביד, או לתא של רשתית בעין? הקוד הגנטי המופלא הזה נותן לו את ההפניה: "לך תהיה תא במוח; לך תהיה תא-שריר" - ואז הוא כמובן מתפתח עם תכונות ואפיונים שונים לחלוטין, הכל לפי התפקיד המיועד לו.

עזוב אותי כבר מהקוד הגנטי הזה! - הרים איל את קולו - הכל התפתח במשך מיליארדי שנים על-ידי הטבע, עד לדברים המורכבים ביותר. לא בבת-אחת, בהדרגה. ידוע שלטבע יש את היכולת להתפתח כך באיטיות במשך אלפי דורות: מנסה פעם כך - לא הולך? - מנסה אחרת - עד שמצליח.

ונניח שאכן יש לטבע את היכולת הזו שאתה מדבר עליה. נניח שאתה צודק. מאיפה יש לטבע את השכל לנסות כך ולנסות כך, עד שמצליח? הרי צריך בשביל זה שכל! מי נתן לטבע את השכל הזה?!

איל לעס בשקט ותלה מבט בוהה בצמרות העצים.

פרק ד

אפל הוציא עכשיו מכיס חזהו גליל נייר דמוי קלף קשור בסרט תכול, ומסרו בחגיגיות לידי איל. איל התיר את הסרט ופרש את גליל הנייר. עיניו אורו: היתה זו ברכה לבבית כתובה בציפורן בכתב נאה וחגיגי לכבוד יום הולדתו השבעה-עשר של איל.

איזה כתב! מי עשה את זה? - קרא בהתפעלות.

בוא ואספר לך - חייך אפל - הנייר דמוי הקלף היה מונח אצלי על השולחן ותכננתי לכתוב לך עליו ברכה לכבוד יום ההולדת שלך. התרנגול של השכנים נעמד לו על החלון ומשם דילג בנפנוף כנפים פנימה אל השולחן. מיהרתי להבריח אותו, ואז, בתנועת רגל לא זהירה שלו, הפך את קסת-הדיו על גבי השולחן והדיו ניתז סביב. הנייר שהיה מונח גם הוא על השולחן, לא נמלט מהתזת הדיו - וזה מה שיצא...

איל חייך והוסיף להביט בנייר: איזה עוד רעיונות יש לך? - לגלג - מילא, אם היית אומר שהתרנגול מרט לעצמו נוצה וכתב בה את הברכה הזו, הייתי אולי מאמין לך מיד. אבל סיפור כזה: שהדיו נשפך במקרה וניתז על הנייר... ויצאו האותיות האלה... עד כאן!

אפל נשען לאחוריו: אתה אומר שאם הדיו נשפך כך במקרה, לא יתכן שיתקבל כתב מסודר ונאה שנראה כאילו נכתב בציפורן, כלומר: אם זה במקרה, צריך להיות כאן בלגן ולא כתב! הפוך מסדר! כתמים בלתי מסודרים של התזה. אם-כן, לשיטתך... שהעולם נוצר או התפתח באקראי, איך אתה מסביר שבטבע יש סדר מופתי כזה?! הרי זה לא הגיוני שבבלגן יהיו חוקי טבע קבועים ומובהקים שנשמרים במשך אלפי שנים! מדוע אין הכוכבים מתנגשים זה בזה מדי פעם? מנין בכלל הופיע כוח המשיכה העצום של הכוכבים? מי נתן להם אותו? הרי אם לא היה כוח המשיכה שלהם מדוד ומחושב, היו ה"חלשים" שבהם נסחפים אל כוכב חזק מהם ופשוט מתנפצים! ומדוע לכל כוכב יש מסלול צפוי משלו עד-כדי-כך שכיום המדענים מסוגלים לחשב בדיוק רב מהלך עתידי של כוכב זה או אחר ביחס לכוכבים אחרים לצורך תכנון מסלולי החלליות?

לוחות השנה שבידינו יכולים להראות לנו למשל זמני זריחה ושקיעה מדויקים של השמש למשך שנים קדימה, תוך לקיחה בחשבון של השתנות משך היום והלילה לאורך השנה כולה (בקיץ היום ארוך, ובחורף - קצר), ואפילו ביום מעונן או ערפילי ביותר אנחנו יודעים בדיוק את זמני הזריחה והשקיעה של השמש, גם אם לא ניתן לראותה כלל. אנחנו, היהודים, משתמשים בלוחות אלה יום-יום וסומכים עליהם ועל דיוקם.

איל האזין בענין לדברי אפל ושתק.

הירח, לדוגמא - המשיך אפל - מתחדש או "נולד" בכל חודש מחדש. ומהו משך הזמן העובר בין "מולד" ל"מולד"? רבן גמליאל, נשיא הסנהדרין ביבנה, כך כתוב ב"תורה ומדע" מאת זמיר כהן, העיד סמוך לאחר חורבן הבית השני, שקיבל מבית אביו בתורה שבעל-פה, ובית אביו קבלו מאבותיהם ואבותיהם מאבותיהם עד מתן תורה, שמשך הזמן הממוצע הוא 291/2 יממות ועוד 2/3 שעה ועוד 73 חלקי שעה (73 מתוך 1,080 חלקים שהם שעה שלמה) (73/1080), או בספרות: 29.53059 יממות. מבלי להכנס כעת להסבר מדוע חילקו את השעה ל-1,080 חלקים.

ומה דעתך על-כך שהיום, באמצעי מדידה מתוחכמים, הכוללים בין היתר קרן ליזר ושעון אטומי, הגיעו המדענים האמריקאים ב"NASA" למדידה של 29.530588?! והתקרבו בכך לאמת שאבותינו קבלו במסירה בתורה שבעל-פה בעת מתן-תורה: 29.53059!

וואו! - נפלט מפיו של איל.
ואם לא די בכך - המשיך אפל - האם חשבת פעם איך יודעת השקדיה לפרוח מדי שנה בט"ו בשבט?.. ואיך תסביר את זה שהיונה מטילה תמיד דוקא שתי ביצים, ותמיד בוקעים מהן זכר ונקבה?! מאיפה הביצים יודעות לייצר בדיוק זכר ונקבה?!.. ואם אתה רוצה סדר מסוג אחר: מה דעתך על עין של זבוב-הסוס המורכבת מ-7,000 עיניות שמסודרות בסדר מופתי על פני כיפת גלגל העין שלו, כגדוד חיילים במסדר המפקד, או אם תרצה, כמו חלת-דבש זעירה... ויש לו שתים כאלה!
והאם ראית פעם זרעי חמניה לפני שהספיקו לקלות ולהמליח אותם, ולפני שניערו אותם מפרח החמניה הגדול? ממש בדומה לסידור העיניות בעין הזבוב, אלא שכאן לא נחוץ מיקרוסקופ כדי לראות את הסדר המופלא. האם כל הסדר הזה אינו מעיד על-כך שיש תכנון בבריאה?!
ואם כבר דיברנו על כוכבים: ממתי יודע האדם שכדור הארץ עגול? ושבצד הנגדי של הכדור עומדים האנשים ממש כמו שאנחנו עומדים כאן, על רגליהם, אלא שהם הפוכים מאיתנו! אם נגדיר שאנחנו עומדים כשראשנו למעלה ורגלינו למטה - הם נמצאים במצב הפוך: ראש למטה ורגלים למעלה! ואינם נופלים "למטה", בגלל כוח המשיכה. היום אנחנו כבר יודעים זאת בודאות - ניתן לראות מהחלל שכדור הארץ עגול.
חכמי יון היו הראשונים שהחלו לטעון לפני כאלפיים שנה שכדור הארץ עגול. עד ימיהם וגם מאות שנים רבות לאחר מכן, סברו האנשים שהארץ שטוחה. רק לפני כחמש מאות שנה, כאשר גילה קולומבוס את אמריקה, החל להתחוור לאנשים שאכן, הכדור עגול. ולדברי הטוענים שהבבלים כבר ידעו זאת לפני היוונים, ראוי לציין, שידיעתם זו הופיעה "פתאום", סמוך לאחר גלות בבל... לפני יותר מ-2,300 שנה.
הזוהר הקדוש מצטט לפני למעלה מ-1,800 שנה את דברי רב המנונא סבא, שקדם לו, והוא אומר מפורשות שכדור הארץ עגול, ושבצידו האחר עומדים בני אדם במצב הפוך משלנו, וכשלאלה יש אור, כלומר: יום - לאלה יש חושך, לילה. וחז"ל קיבלו את הידיעות הללו במסורת (מלשון "מסירה") מדור לדור, ממתן תורה.
כוחו של איל לא עמד לו: הוא שמט את המזלג מידו, הזדקף, פנה לאחוריו, וברח לאורך השדרה, מעיף מבטים לצדדים, לודא שפרופסור אבנשטין או מישהו אחר לא קורא לו לפתע מבין העצים.
הי! איל! חכה! אל תברח! - קרא אפל לעבר הנער המתרחק, בקומו ממקומו. איל נעלם מאחורי טור העצים.

אפל התבונן בפרופסור אבנשטין: יתכן שהגזמתי בעצמת ההפצצה - אמר מעט בעצב. השנים הביטו במבוכה זה בזה.
כעבור דקות אחדות הופיע ראשו של איל מבין העצים: אם תבטיחו שתפסיקו להלחין...
אפל חייך אליו: אם תחזור, אקח אותך לטיסה! - הבטיח.
איל התקרב.
אפל שרת עדיין במילואים כטייס-קרב.

פרק ה

יותר ימינה! תסתכל יותר למטה ויותר ימינה...
אני לא רואה... - ענה איל באכזבה.
אפל היטה כעת את המטוס יותר על צידו הימני וחג במעגל רחב סביב ומעל הצוק המפורסם.
אני רואה! אני רואה! - קרא איל בשמחה - הנה שלוש המדרגות המוכרות.
המטוס חג עתה בנינוחות כשהמצדה כמעט מתחתיו. איל חייך.
עוד דוגמא מוחשית לגבורה עתיקת-יומין של העם הזה שאתה ואני משתייכים אליו - ציין אפל.
המטוס השלים מעגל רחב נוסף ואפל היטה אותו כעת לשמאל: עכשיו גם אני רוצה לראות - אמר. איל ראה את הכנף הימנית מתרוממת מימינו ומעליו, והפנה את מבטו לשמאל: כעת נראתה המצדה הרחק מתחתם מצד שמאל, מבעד לחלונו של הטייס. אפל הזין בה את עיניו בעודו חג סביבה במעגל רחב. איל חש באי-נוחות מסוימת להתבונן כך למטה מבעד לחלון השמאלי של המטוס כאשר הוא עצמו מוגבה יחד עם מושבו, גבוה מעל אפל, בתנוחה שלא היה רגיל בה.
עוד הקפה לימין! - ביקש. אפל נענה לו ועבר להקיף את המצדה בהטיה ימנית. כעת התאפשר לאיל להתבונן שוב בפרק ההיסטוריה המוחשי הזה של העם היהודי. כשיישר אפל לבסוף את גחונו של המטוס, נראה לפניהם ים-המלח כולו ועוד הרבה מעבר לו. הראות היתה מצוינת וניתן היה לצפות הרחק צפונה, מזרחה ומערבה.
אתה רואה את עין-גדי? - שאל אפל. איל לא היה בטוח. הנוף המרהיב שבה את לבו. הם שייטו להם כך בנחת באויר כשמימינם הרי מואב ומשמאלם מדבר יהודה. עתה פנה שוב המטוס ברכות דרומה לעבר המצדה. איל זיהה אותה כעת ביתר מהירות מכפי שהיה קודם. השנים הביטו בצוק המצדה הקרב והולך עד אשר נעלם מתחת לחרטום המטוס הקל.

לא רואים אותה! - קרא איל.
אתה רוצה לראות אותה שוב? - שאל אפל, ועוד לפני שהספיק איל להשיב לו, חש שהרצפה נשמטת מתחת רגליו, ותחושה מוזרה של ריקנות בבטן. איל שלח את ידו אינסטינקטיבית לאחוז במשהו אך לא היה במה.
חרטום-המטוס צלל כלפי מטה וצוק המצדה הקטן חזר והופיע, הלך וקרב אליהם, הלוך וגדל. אפל חייך: קוראים למה שאתה מרגיש עכשיו "ג'י שלילי". המטוס הוסיף לאבד גובה. איל נבהל מעט מהתחושה הבלתי מוכרת בחלל בטנו, בחזהו ובגרונו, ואז חזרה הרצפה להיות יציבה מתחת לרגלים, כאשר חזר אפל ואיזן את המטוס. עוד הטיה ימינה ואיל שב לראות את המצדה מימין ומתחתיו, הטיה שמאלה - והמצדה תחת חלונו של אפל. זה היה חידוש גדוש וצפוף מעט בשביל איל. הוא חש שלא בנוח. אפל הציץ בו: איך שיווי המשקל שלך? - שאל. המטוס התאזן ברכות.
מתאושש - ענה איל ושאף אויר מלוא ריאותיו בנשימה עמוקה. - האוזנים נסתמו לי! - קרא.
אגב, אם כבר מדברים על אוזנים, האם ידוע לך היכן בגופנו נמצא מרכז שיווי המשקל? - שאל אפל וחייך.
לפי השאלה... אולי באוזן..? - ניסה איל.
נכון. ומתי גילו זאת?
בעשרות השנים האחרונות?
כן. המדענים של ימינו כבר יודעים שמרכז שיווי המשקל נמצא באוזן הפנימית. - אפל חייך. - והמלה "אוזן" עצמה, מה מקורה וממתי היא ידועה?
איל לא ענה.
כמובן, מהתורה! - עלז אפל - אוזן מלשון אִיזון! מה דעתך? התורה ידעה כבר לפני אלפי שנים שמרכז שיווי המשקל - הוא האיזון - נמצא באוזן! וזה אומר: אלפי שנים לפני המדענים של ימינו.
איל "עיכל" את הדברים בשקט.
ועל המלה "מאזנים" שמעת? מכשיר השקילה שהשימוש בו נעשה על-ידי שמאזנים את שתי זרועותיו, וגם מלה זו מקורה מהשורש "אזן". וגם היא מן התורה.
איל השתאה: ... מאזנים... איזון... אוזן... האזנה...
התורה ידעה כבר לפני אלפי שנים שנטוס כך היום - הצהיר אפל - בכנפים מאוזנות... ושאתה עתיד לחייך כך מאוזן לאוזן. - עכשיו המטוס היה מאוזן ונינוח.
חיוכו של איל התרחב: אני מתפעל מהטיסה, מהמטוס ומיכולת ההטסה שלך. - אמר.

מהטיסה, מהנוף המרהיב, גם אני לא מפסיק להתפעל. מארץ ישראל היפה שלנו - סייג אפל - ובקשר אלי - הוסיף - אני עצמי ממשיך לשרת ב"מילואים" בטַיָסֶת-קרב, וזה לא חידוש בשבילך. אבל המטוס הזה - הוא נהיה לבד.

איל פרץ בצחוק מתגלגל: עוד סערה?

זה עוד כלום - ענה אפל - לעומת מה שהתרחש באוסטרליה: שם, במגרש גרוטאות ענק לידי סידני התחוללה סערה גדולה במשך יומיים ונוצר שם מטוס שחציו ג'מבו וחציו אירבוס 380, כולל מקשי-הקלדה וקודים סודיים!

איל רעם עכשיו בצחוק מתגלגל.

אפל עצר את חיוכו והרציין פניו: עכשיו, לאחר שראית באופן מוחשי פרק היסטוריה קדום של עמנו, המצדה, אתה כבר מאמין שהיה מתן תורה על הר סיני?

מנין לי לדעת שהיה דבר כזה? - ענה איל - להאמין סתם כך... בלי הוכחות?.. אם הייתי רואה את זה בעצמי, הייתי מאמין. אני מאמין שהיתה מצדה...

מצוין! - קרא אפל - לעולם אל תאמין לפני שתברר. אנחנו טסים עכשיו... בוא תשמע משהו שקשור לטיסה:

בטרמינל בנתב"ג ישב איש צעיר והמתין לצאת הטיסה המיועדת לארצות-הברית. הוא הוציא מתוך התיק האישי שלו חבילת ופלים, הניחה על השולחן הנמוך שלפניו, והחל לאכול מהופלים, תוך כדי עיון בירחון, שגם אותו שלף מתיקו האישי. היה עליו להמתין עוד זמן-מה לצאת הטיסה.

מתוך הרמקול המעדכן מדי פעם טיסות נכנסות ויוצאות, נשמע קול הכרוז שקרא בשמו של הנוסע הצעיר, המתבקש לגשת אל אשנב חברת הנסיעות שלו. הוא נחפז להענות לכרוז, הניח את תיקו האישי על הכורסא עליה ישב, כדי לשמור על מקום הישיבה, וניגש אל האשנב שלא היה רחוק משם.

לאחר בירור קצר שב למקומו וגילה להפתעתו שבכורסא שלמולו התישב לו בניחותא אדם מבוגר בעל חזות פנים מכובדת שהיה קורא בעיתון, ונוטל לו מדי פעם ופל מחבילת הופלים שהיתה מונחת עדיין על השולחן הנמוך.

הנוסע הצעיר עמד המום ונבוך והתבונן במבוגר האוכל בנחת. מאחר והיה עדין מטבעו, ולא רצה לפגוע במבוגר, הוריד הצעיר לאט את תיקו האישי מן הכורסא וחזר להתישב במקומו. הוא הרים ופל מתוך החפיסה והביט באיש שלמולו. זה הסיט לרגע קל את העיתון מנגד עיניו, הביט במבט רגוע באיש הצעיר, ושב ליטול אף הוא ופל מתוך החפיסה. הצעיר כמעט והתפרץ, אלא ששלט עדיין ברוחו. הוא נטל מן השולחן את

הירחון שהשאיר עליו מקודם, שלף עוד ופל ונגס בו. המבוגר שב לעיין בעיתון היומי, כמתעלם מן הצעיר. וכך נמשך הדבר: פעם זה נוטל ופל, ופעם זה נוטל.
כשנשאר רק ופל בודד ואחרון בחפיסה, הניח המבוגר לצעיר לקחת אותו ולאכול. הצעיר אכן לקח את אחרון הופלים, ואכל אותו בשאט-נפש, מבלי להביט עוד בשכנו המבוגר. כשהגיעה ההכרזה על העליה למטוס לטיסה המיועדת, נטל הצעיר את תיקו וחפציו האישיים, ופנה לעבר המטוס. הוא עלה בכבש המטוס והתרווח בנחת במושבו, כמסומן, מנסה לשכוח את התנהגותו המתסכלת של אותו מבוגר. המטוס המריא.
לאחר ההמראה, כשכבר אפשר היה "לקחת אויר" נטל הנוסע הצעיר, תוך הצצה בעננים שמתחתיו, את תיקו האישי, הוציא ממנו את הירחון בו עיין קודם לכן בטרמינל, וגילה מתחתיו להפתעתו את חפיסת הופלים שלו, ממנה החל לאכול עוד קודם למטה, ליד השולחן באולם הנוסעים בנמל התעופה. פשוט: בחפזונו, כשהכריזו ברמקול שעליו לגשת אל אשנב חברת הנסיעות, מיהר לדחוק את החפיסה פנימה לתוך תיקו האישי, בהסח הדעת. - הוא היה זה שאכל שם בטרמינל את הופלים של המבוגר, מבלי לבקש רשות ומבלי לומר תודה. והמבוגר היה מספיק אדיב ועדין לא להגיב.
אפל סיים את סיפורו.
רעש המנוע היה הקול היחידי שנשמע עכשיו במטוס הקל. הרי מדבר יהודה נותרו כבר מאחוריהם.
היה זה איל ששבר ראשון את השתיקה: לפעמים אתה יכול להיות בטוח לגמרי במשהו - באלף אחוז! - עד שיתברר שהיתה לך טעות...
נכון - ענה אפל.
... - אז אתה מצדיק את זה שאינני ממהר להאמין לכל דבר שאומרים לי..? - נאנח לבסוף איל בתקוה.
בהחלט! - היתה התשובה - אתה צודק! אל לך להאמין לשום דבר מבלי לברר תחילה בודאות.
... - ושנפוליון היה, אתה מאמין? - שאל אפל לאחר הפסקה קצרה.
כן.
מאיפה אתה יודע?
אבא שלי סיפר לי עוד כשהייתי קטן, וזה כתוב בספרים.
איך אתה מאמין לאבא שלך? ראית את נפוליון בעצמך? - שאל אפל.
לא.
אם כן, איך אתה מאמין לאבא שלך?

איזו סיבה יכולה להיות לאבא שלי לשקר לי? כאשר אבא מספר משהו לבן שלו, סימן שזה נכון. כשאב מלמד את בנו, הוא מלמד אותו דברים נכונים וטובים. ראית פעם אבא שיגיד לילד שלו: "חשמל זה שום דבר... אתה יכול לדחוף את המסמר לתוך השקע"?! הרי כל אבא רוצה להעביר לילדיו רק דברים טובים!

יופי! - קרא אפל. - ולי סיפר האבא שלי שלפני כ-3,300 שנה היה מתן תורה על הר סיני. תשאל מאיפה הוא יודע - האבא שלו סיפר לו. ואתה יודע מאיפה האבא שלו ידע? - האבא שלו סיפר לו, וכן הלאה וכן הלאה. זהו מידע שעבר כך מאב לבנו במשך הדורות. אם תבדוק ספר-תורה שנמצא בסינגפור, סיביר או צ'ילה, תגלה שזהו תמיד אותו מסמך מדויק ללא טעויות. ב-70 אומות שונות תמצא את אותו ספר-תורה שאף-על-פי שנכתב בכל מקום אות אחר אות בכתב-יד, נשאר תמיד מדויק לחלוטין. לך לאחור על ציר הזמן - ותגיע למתן תורה. זוהי מסורת, מלשון "מסירה", של העברה מדור לדור.

אפל היטה את המטוס קלות לימין: מה אתה רואה שם למטה? - שאל.

ירושלים? - ניסה איל.

ירושלים עיר הקודש! - אישר אפל - בוא ננמיך מעט ונוכל להביט בשריד בית-המקדש - הכותל המערבי, מזוית שונה מהרגיל.

איל התבונן וזיהה את הכותל ואת הרחבה הגדולה שלפניו.

אסור לנו לטוס מעל הר-הבית שהוא מקום קדוש - הסביר אפל - נתבונן מעט מן הצד.

אתה מאמין שבית המקדש היה בנוי כאן? - שאל.

כן, רואים. נדמה לי שכל הדתות בעולם מודות בכך שבית המקדש היה בנוי כאן.

ומה עשו כאן אבותינו היהודים לפני אלפיים שנה, אתה יודע?

נו, מה הם עשו?

קודם כל עלו לרגל שלוש פעמים בשנה, והתפללו אל בורא העולם הקדוש ברוך הוא... אילו היה בית המקדש קיים, היינו יכולים לראות עכשיו את הכהנים מקריבים קרבנות על המזבח! הם היו עושים זאת יום-יום. אגב, אחד הנסים הקבועים שהיו בבית המקדש שאני נזכר בו כעת, היה: עשן המערכה שהיתמר מן המזבח תמיד כלפי מעלה בקו מאונך וישר כמו סרגל! שום רוח לא יכלה להטותו הצידה, ושום גשם לא כיבה מעולם את אש המערכה... אבל אתה בטח תגיד לי שאתה רוצה קודם כל לראות את הניסים הללו.

תסכים אתי שזה נשמע דמיוני. - הצטדק איל.

ומה גרם לכל הכהנים ולכל עם ישראל לעשות את כל העבודות הללו בבית המקדש אם לא התורה שמשה רבינו קיבל על הר סיני?..
אפל סיים הקפה רחבה, יישר את המטוס והגביה מעט את חרטומו, לאסוף גובה, איל הביט למטה ומעט לאחור ועקב בעיניו אחר הכותל המתרחק.
אז אתה מודה שהיה כאן בית המקדש. - אמר אפל - אגב - הוסיף - אומרים שלפחות חלק מכלי בית המקדש כמו מנורת הזהב בעלת שבעת הקנים, וכלי הזהב ששימשו בעת הקרבת הקרבנות, נמצאים עד היום במרתפי הותיקן ברומא. הם נבזזו על ידי הרומאים והובלו לרומא, כאשר נחרב הבית השני ועם ישראל יצא לגלות בשנית.
המטוס הגביה עוף מעל הרי ירושלים בדרכו מערבה, ויערות האורנים והברושים הוריקו מתחתם עד למרחוק.
סמוך לפני מתן תורה יצאו אבותינו בני ישראל ממצרים "ביד רמה", כך כתוב. יציאת מצרים היתה דבר שאי אפשר היה להתעלם ממנו והתפרסם כבר אז בכל העמים. עם ישראל יצא ממצרים באותות ובמופתים לאחר עשר המכות, מה דעתך על כך?
מה אני יכול להגיד לך... לא ראיתי בעיני. לא הייתי שם.
ואבא שלך לא סיפר לך... - הוסיף אפל מעט בציניות - בוא תשמע: במוזיאון ליידן בהולנד נמצא פפירוס מצרי שמתועד על-ידי המומחים כשייך בדיוק לתקופה המתאימה ליציאת מצרים. הפפירוס נרכש על-ידי המוזיאון בשנת 1828 ומספרו הקטלוגי 443. הפפירוס נכתב על-ידי כהן מצרי בשם אִיפּוּבֶר, והוא מכיל שבעה-עשר עמודים, וכתוב משני צידיו. הפפירוס מתאר תיאור עצוב על המתרחש במצרים באותה שעה, כשניחתו עשר המכות על המצרים, ואוכל להראות לך כשנשוב הביתה תצלום ותרגום של קטעים ממנו. הפפירוס מדבר על עשר פורענויות. איפובר מתאר שם למשל מצב שבו יש דם בכל מקום. הנהר - הנילוס - הפך לדם. אנשים רוצים לשתות מים ואינם יכולים, כי המים הפכו לדם.
הוא מתאר למשל מצב שלאחר מכת הארבה - נעלמה כל הצמחיה הירוקה, והאדמה נשארה חלקה, כמו לאחר קציר פשתה; והוא מתאר קינות וצעקות בכל ארץ מצרים בעת מכת בכורות.
אני רוצה לראות את כל הקטעים שיש לך בבית! - אמר איל בסקרנות.
בשמחה - אמר אפל - אם אתה זוכר מבית-הספר, כתוב שהקדוש ברוך הוא הלך לפני העם בעמוד ענן ביום להנחותם בדרך, ובלילה בעמוד-אש. והפפירוס המצרי הזה מתאר לא פחות ולא יותר: עמוד אש גבוה-גבוה שלהבתו הולכת לפני עם ישראל! מה דעתך?

מדהים. - ענה איל.
המטוס הקל הלך ואיבד גובה בהדרגה. מבין העצים והבתים שלמטה, כבר נגלה לעיניהם שדה-התעופה הקטן. חרטום המטוס הונמך קלות לעבר המסלול. לא עבר זמן רב וחבטה קלה מתחתיהם הודיעה על נגיעת הגלגלים בקרקע.

פרק 1

אפל חלט לשלושתם תה "זוטה לבנה" ריחני. הוא מזג לכוסות, והזמין אותם להתרווח בנחת בכורסאות העמוקות. עכשיו הושיט לאיל את תצלום המסמך המצרי העתיק ממוזאון ליידן, ואיתו התרגום - שורה מול שורה - הפסוק מספר שמות ולמולו, כתב היד המתאר את מכות מצרים. איל שקע בעיון ב"פפירוס איפובר":
"... ויהפכו כל המים אשר ביאֹר לדם". אומר ספר שמות, והפפירוס מתעד: "הנהר הוא דם".
"... ויחפרו כל מצרים סביבת היאור"... "כי לא יכלו לשתֹת ממימי היאור"... - קרא - והפפירוס אומר: "האנשים נרתעים מלטעום, בני אנוש צמאים למים. אלה הם מימינו, זהו אושרנו! מה נעשה?"
להמתיק לך? - שאל אפל.
איל לא ענה.
התה טעים לך?
איל לא ענה.
היזהר! אתה שופך על עצמך!
איל לא ענה. הוא היה נתון רובו ככולו בתגלית המדהימה שלפניו.
איפה היית עד עכשיו?! - קרא כננער מתוך שינה עמוקה. ממתי יש לך את הדבר הזה?!
אני סיפרתי לו על הפפירוס הזה! - אמר פרופסור אבנשטיין. - לפני כחדשיים.
איל אפילו לא לגם מכוס התה שבידו. הוא הזדקף מן הכורסא ונעמד כהלום רעם, מתנודד מרגל לרגל, כמי שמבקש למצוא אחיזה לרגליו בקרקע.
אתה שוב בורח?
איל קלט את השאלה וחייך מעט במבוכה: לא, אני לא בורח. - הוא הניח את הכוס מידו וחזר על השאלה: ממתי אתם יודעים על הפפירוס הזה?
מלפני כחדשיים. אמרתי לך. - חזר פרופסור אבנשטיין - נתקלתי בו כשחיפשתי מחקרים על תקופת יציאת מצרים.

הרגע - אמר אפל והניח את ידו ברכות על כתפו של איל. - מה שמזגתי לך זה תה "זוטה לבנה"... זה לא דם. - הוסיף בחיוך - אתה יכול לשתות.
איל שקע שוב לאיטו בכורסא מבלי להרפות מהדפים, ונטל את הכוס בידו.

פרק ז

... אתה מתחיל להאמין שיש "עם ישראל"?.. ושהיתה יציאת-מצרים?
אפל הביט בצעיר בחיבה. - אם אתה מתחיל להאמין, דע לך שאתה לא לבד, ושאתה נמצא בחברה טובה. - -
- - על רבי יהונתן אייבשיץ שמעת? - שאל אפל לאחר הפוגה קצרה - בוא ואספר לך משהו שתיווכח שאתה נמצא בחברה טובה.
איל התרווח בכורסא, בעודו אוחז בדפים: ספר - אמר בציפיה.
רבי יהונתן אייבשיץ שנודע כגאון גדול בחריפות שכלו חי לפני כ-250 שנה בעיר מץ שבגרמניה, וכיהן כרבה של הקהילה היהודית הענפה בעיר.
ההגמון המקומי שהתנכל ליהודים, כפי המצוי באותם ימים, הוציא צו-גירוש לכל יהודי העיר מץ, בו נדרשו כולם לעזוב מיד את העיר.
רבי יהונתן אייבשיץ, בנסיון נואש להציל את עדתו, פנה אל ביתו של ההגמון, בתקוה שהדבר יעלה בידו.
ההגמון שהכיר את יכולתו השכלית של רב הקהילה היהודית, נכנס עמו לויכוח, בו נימק את צדקת החלטתו המרושעת. תוך כדי שיחה, ציטט ההגמון תחילתו של משפט מתוך ספר נוכרי מסוים, ושאל את רבי יהונתן אם יוכל להשלים ולנקוב במספר המילים המופיעות באותו משפט שההגמון אמר רק את תחילתו, ולא סיים לאומרו.
רבי יהונתן אייבשיץ ענה לו מיד שמספר המלים באותו משפט הוא כמנין האותיות במשפט: "עם ישראל חי לעולמי עד" - ולא טעה. תשובתו הנועזת והפרובוקטיבית של רבי יהונתן עשתה את שלה: ההגמון לא נשאר חייב. הוא שאל את רב היהודים כמה תושבים יהודים מתגוררים בעיר מץ כולה. רבי יהונתן ענה לו: ארבעים וחמישה אלף, שבע מאות ושישים.
בעינים בורקות חייך ההגמון ואמר: כאדם שכותב קמיעות, כפי שאתה מפורסם, עליך לכתוב לי על גבי קמע שגודלו כגודל קלף של מזוזה רגילה, את המשפט שאמרת זה עתה: "עם ישראל חי לעולמי עד" כמנין התושבים היהודים בעיר מץ! כלומר: ארבעים וחמשה אלף, שבע מאות ושישים פעמים יופיע המשפט בקמע! לא פחות! - אם הצלחת - היהודים יישארו בעיר מץ. לא הצלחת - הגירוש יוצא לפועל, ומיד!

רבי יהונתן אייבשיץ שמע זאת ויצא מלפני ההגמון.
תוך פרק זמן קצר עד להפתיע שב רבי יהונתן אייבשיץ אל ביתו של ההגמון כשבידו הקמע הבלתי יאמן. הוא פרש את הקמע לפני ההגמון והצהיר בפניו: אם תתחיל לקרוא מן האות "ע" שבמרכז הקמע, ותקרא כלפי כל אחת מאותיות "ד" שבארבע פינותיו, תוכל למנות ארבעים וחמישה אלף, שבע מאות ושישים פעמים את המשפט: "עם ישראל חי לעולמי עד"!
ההגמון ההמום נטל את הקמע מידי הרב והביט בו בתדהמה.
התוצאה היתה שהיהודים נשארו במץ, ולהגמון לקח כשנה למנות את מספר הפעמים שהמשפט אכן מופיע בקמע!
יש לך תצלום של הקמע? - שאל איל בתקוה.
כן, ענה אפל, והראה לאיל המופתע תצלום של אותו קמע בלתי-אפשרי. - וגם יש לי הסבר מתמטי כיצד ניתן לאמת את החישוב. - הוסיף.
אני מבקש ממך רק שתודה שרבי יהונתן אייבשיץ היה רחוק מלהיות טיפש,
איל נאנח: זה פשוט לא יאמן! - אמר בשקט. - ... למה אתה מתכוון כשאתה אומר שאני נמצא בחברה טובה? הרי אתה לא בא להשוות אותי אליו, אל רבי יהונתן אייבשיץ.
כל מה שאני מתכוון זה רק שהוא היה יהודי - אמר אפל - וגם אתה יהודי. ושתדע שזה לגמרי לא דבר פשוט - להיות יהודי.
איל הקשיב בשקט. רק עכשיו נזכר בכוס התה שבידו, ולגם ממנה.
בוא ואספר לך משהו על הגאון מהרי"ל דיסקין זצ"ל שיסד את "בית היתומים דיסקין", אותו בנין שרואים תמיד בכניסה לירושלים על הגבעה מצד ימין ... וגם הוא היה יהודי...
איל הקשיב בדריכות.
מדובר על לפני כמאה שנה - פתח אפל - יום אחד יצא המהרי"ל דיסקין לשאוף מעט אויר צח בלווית קבוצת תלמידים צעירים. כשעברו ליד עץ עבות, העיף בו הגאון מבט קצר, ואמר לתלמידיו: "על העץ הזה יש כך וכך עלים", ונקב בסכום אדיר ומוגדר, נניח שנקב בסכום תשעים וחמישה אלף, שמונה מאות עשרים וארבעה עלים, ומיד המשיך בדרכו.
תלמידיו נדהמו מיכולתו הבלתי נתפסת. אחדים מהם מיהרו אל הגאון רבי שמואל סלנט, ספרו לו את המעשה ושאלו: "כיצד נוכל לספור ולדעת בודאות את מספר העלים שעל העץ, ובכך לאמת את דברי הגאון המהרי"ל דיסקין, וזאת מבלי לקטוף את כל העלים מן העץ?"

מיד הציע להם הגאון רבי שמואל סלנט רעיון מבריק: "קטפו מלוא חופנים עלים מן העץ, ספרו אותם; וכשישוב הרב מדרכו ויעבור שנית ליד העץ, תשאלו אותו כמה עלים יש עכשיו על העץ". וכך עשו: קטפו מלוא חופנים עלים ומנו אותם. נאמר שקטפו עשרים וארבעה עלים.

כשחזר הגאון ועבר ליד העץ, השיב לשאלת התלמידים, לאחר שהעיף בו שוב מבט קצר, שעל העץ יש אותו מספר שנקב בו בהליכתו, פחות 24, (כלומר, לפי המספרים שנקטנו בדוגמא: 95,824 פחות 24 שוה 95,800)! תשעים וחמישה אלף ושמונה מאות עלים!

וואו! - קרא איל בתדהמה - ... ואיך הוא ידע כמה עלים יש בצד המוסתר של העץ?! - הוסיף בגבות מורמות, ידו האחת על מצחו הקמוט, והשניה על לחיו.

ואיך הוא ידע כמה עלים יש בצד הגלוי של העץ, את זה אתה כן מבין? - שאל אפל ... על הגאון מוילנא ודאי שמעת - אמר לאחר הפסקה קצרה, הוא חי לפני כמאתים שנה. בגיל שלוש כבר ידע את כל חמשת חומשי התורה ויכול היה לספור בעל-פה את כל המלים והאותיות שבתורה. כינויו המוכר הוא הגר"א - הגאון רבי אליהו.

לימים, התכנסה בקידאן, עיירת מגוריו, ועידת אסטרונומים שהתחבטה קשות סביב בעיה הקשורה במסלולי הכוכבים ברקיע. לפניהם ניצב דגם בנוי שנועד להמחיש את מהלך הכוכבים, אולם שוב ושוב נתקלו בחישוביהם במבוי סתום, ולא הצליחו להתגבר על הבעיה. כשנודע הדבר לרבי אליהו, הגאון מוילנא, בא להציץ ולראות במה מתחבטים המדענים כה קשה ללא מציאת דרך-מוצא. משהתבונן זמן-מה בדגם המורכב, קרא לאחד האסטרונומים והצביע לעבר נקודה מסוימת בדגם, והסביר ששם, באותה נקודה נפלה טעות, שהיא מקור ה"פלונטר" של האסטרונומים.

המדען קרא לחברו, ויחדיו ניסו לעקוב אחר הסברו של הגאון. עד מהרה נקהלו כל המדענים, מקשיבים בריתוק, וכשירדו לסוף דעתו, הבינו את מה שלא הצליחו להבין קודם, ללא הסברו. אגב, הגר"א היה אז בן שמונה.

... וכל מה שאני רוצה להגיד לך - אמר אפל בהטעמה - הוא שאתה נמצא בחברה טובה ושהיהודים האלה שסיפרתי לך עליהם היו בעלי אמונה יהודית עמוקה ביותר, על כל המשתמע מכך והגיעו למה שהגיעו רק בזכות לימוד התורה! אז מה תגיד, שאתה יותר חכם מהם?! הרי רק טיפש מסוגל לחשוב כך... ולא סיפרתי לך שום דבר על הגר"א בבגרותו... ויש מה לספר...

איל ננער ממקומו באחת, עמד והציץ לרגע בשנים, ואז ללא אומר ודברים, פתח את הדלת ויצא. ידידיו המופתעים ראו אותו הולך בצעדים מהירים ונחושים, ואחר-כך עובר

לריצה. הוא רץ שוב לאורך השדרה עד שנעלם. עכשיו אפל אפילו לא קרא אחריו, רק הרכין את ראשו בעצב, והביט בחברו, מהורהר: אולי פגעתי בו. - אמר.

אין חיה כזאת

כאן בעצם נגמר הסיפור, כפי הידוע לי. תשאלו מה היה אחר-כך? זה פחות חשוב. אתם מוזמנים, אם תרצו, לחבר בעצמכם המשך.
מספרים שפעם הגיע כפרי אחד לגן-חיות. עבר מכלוב לכלוב והתבונן בעניין בחיות השונות. כשהגיע לכלוב של הג'יראפה, קפא על עומדו. הוא בחן בתדהמה את רגליו הארוכות של היצור, ושוטט עם עיניו בהשתאות לכל אורך צווארו מעלה-מטה, מבלי יכולת לדבר. כך נשאר מרותק במשך חצי שעה.
לבסוף מלמל: "אין חיה כזאת". - והלך משם.
אפשרות להמשך:
לא עברו יותר מעשר דקות והשנים שמעו דפיקות על דלת הבית. אפל פתח. לרגע לא הבין את שרואות עיניו: למולו עמד איל, עטור בתפילין.
אפל נרתע תחילה, ואחר-כך שב וחיבק את ידידו: מה... מאיפה זה?.. - שאל בגמגום.
אפל התעשת והזמין את איל להיכנס.
מה קרה?.. ממתי זה?.. - שאל עודנו נבוך ומופתע.
מהר סיני. - איל הישיר בו מבט. - בימים האחרונים התבררו לי דברים שמעולם לא הייתי חולם עליהם... - אמר.
בוא ואסדר לך את הרצועה של היד. גם לי בהתחלה זה היה מתבלגן כך. - אמר פרופסור אבנשטיין, ועזר לצעיר לכרוך כראוי את רצועת-היד של התפילין.
מה?! גם אתה מניח תפילין?! - קרא איל בהרמת גבות.
מזה כחודש. - ענה הפרופסור וחייך.
איל הניח לידידו לארגן לו את רצועת-היד ותלה עכשיו עינים חוקרות באפל:
תגיד, למה השתדלת כל-כך לשכנע אותי?.. מה אכפת היה לך אם אני מאמין שיש בורא לעולם, או שאני מאמין למה שלמדו אותי בבית הספר?! מה זה כל-כך משנה לך, עד שטרחת בצורה כזו בימים האחרונים?
בוא ואסביר לך: ענה אפל. - "כל ישראל ערבים זה לזה", ויש אומרים: "כל ישראל ערבים זה בזה". משמעות האמרה הזו היא שאני מחויב כלפיך. לא פחות ולא יותר, מחויב. ולא רק זה, אלא שאם אני מתרשל ולא טורח לידע אותך במה מדובר, מהי יהדות, ומשום כך אתה נשאר מחוץ לתמונה - אני בצרות. - אפל המשיך: משל למה הדבר דומה: לקבוצת

אנשים שהפליגו באניה בלב-ים. אחד הנוסעים התחיל לקדוח חור בדופן תאו החוצה אל המים. מיהרו אליו הנוסעים האחרים בזעקה: "מה אתה עושה?! תפסיק לקדוח!!! אנחנו נטבע כולנו!" ענה להם הקודח: "וכי לא בתוך תאי אני קודח? לכו ותעשו אתם בתאים שלכם מה שאתם מבינים, ואני אעשה בתא שלי מה שאני מבין..."

יהודי שאין לו מושג מיהדותו - הסביר אפל - ובמקום לקיים מצוות הוא שקוע, חלילה, מבלי שידע, בעברות, דומה מאוד לאותו אדם שקודח חור בתאו, והדבר מסכן, פשוטו כמשמעו, את עם ישראל כולו. עם ישראל כולו הוא יחידה אחת שלמה. ומדובר בסכנה ממשית: סכנת חיים. והשעה הזו היא שעה גורלית.

ברחוב כולם מדברים על מלחמת גוג ומגוג... - טפטף איל.

ככל הידוע לי היא ממש "מעבר לפינה" - אישר אפל.

ימותו הרבה אנשים?

אני לא נביא, אבל לפי הידוע לנו על-פי נבואות חז"ל, כנראה שכן - אמר אפל בעצב.

אתה פוחד מהמות?

מי לא פוחד? - ענה איל, גם הוא בעצב.

מי שלמד את הנושא. - אפל הביט בעיניו של איל והוסיף בקול שקט: בודאי שמעת לא פעם על גלגול נשמות. דע לך שהנשמה אינה מתה גם כשהגוף עצמו נרקב באדמה. הנושא מורכב ומענין.

... עכשיו אומר לך דבר שאנשים בימינו לא כל-כך אוהבים לשמוע. גם אני בעצמי לא אהבתי את הרעיון בהתחלה, אבל כשלומדים אותו יותר לעומק, הוא מקבל פרופורציה נכונה.

דע לך שיש נפש אפילו בדומם: באבן, בסלע! זה דבר שתוכל ללמוד, והוא צפון עמוק ביהדות. הדתות האחרות העתיקו מהיהדות את הידוע להן. בצומח כבר יש נפש בדרגה גבוהה יותר מאשר בדומם. פעם היו מלגלגים על נשים שמדברות אל צמחי הבית שהן מגדלות בעציצים ובאדניות. חשבו שזו מין אופנה רחפנית כמו הרבה אופנות אחרות. דע לך שזו אמת לאמיתה! לאחרונה נעשו נסיונות אפילו במים שהם דומם, והמים הגיבו בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, כאשר "שמעו" קללות וחרפות, לעומת מים ש"שמעו" דיבור חיובי.

איל הביט בפרופסור אבנשטיין שהנהן בראשו לאישור בארשת רצינית.

צמחים מסוגלים לזהות אדם מסוים למרות שאין להם עינים. בוא תשמע: העמידו שני עציצי פילדנדרון בחדר אחד וחברו לשניהם אלקטרודות - מעין "מכונת-אמת" שמודדת את רמת המתח החשמלי של הנבדק.
נכנס אדם לחדר והחל לחבוט באכזריות במקל שבידו בעלים של אחד הצמחים. התגובות החשמליות של הפילדנדרון המוכה היו נואשות ממש! ואתה רוצה לשמוע דבר מדהים? - גם הפילדנדרון בעציץ הסמוך הגיב בצורה דומה, למרות שלא הוכה כלל! כאשר יצא האיש המכה מן החדר, שבו הצמחים משני העציצים לשדר "רגיעה" באותות החשמליים שלהם. ואתה רוצה לשמוע עוד משהו?.. כשנכנס שוב, בהזדמנות אחרת, אותו האיש המכה לחדר, ללא המקל, הגיב הפילדנדרון המוכה שוב בצורה היסטרית, וחברו, הצמח הבלתי מוכה, הגיב גם הוא כמקודם!
אולי יענין אותך לדעת שהגמרא אומרת שכאשר כורתים עץ פרי, קולו הולך מסוף העולם ועד סופו. אגב, הגמרא מדברת על-כך שהצמחים מגיבים לקולות שהם "שומעים"! וגם יש לכך נפקא מינה, כלומר: השלכות מעשיות, למשל בכתישת בשמים או בייצור יין.
בוא נחזור לענין שבו התחלנו מקודם: לבעלי-החיים יש כבר נפש באיכות גבוהה בהרבה מזו של הצמחים, ולבני אדם יש נשמה שעולה לאין-ערוך על כל אלה שהזכרנו. ומה שאולי לא תאהב כל-כך לשמוע, מה שאנשים בימינו לא כל-כך אוהבים לשמוע: לך, כיהודי, יש נשמה גבוהה בהרבה באיכותה מזו של בני שאר העמים! אם לבן עם זר יש נשמה ברמה של סובארו - ליהודי יש רולס-רויס!
על-כל-פנים, דע לך שהנשמה אינה מתכלה כמו הגוף - היא נשארת. ונושא החיים שלאחר המות הוא נושא רחב שתוכל ללמוד אותו לעומק אם רק תרצה.
איל חייך.

לפני ההקדמה

בצעירותי לא קראי אף פעם הקדמה בשום ספר, כי אני דיסלקטי והקריאה קשה עלי. בזקנותי גיליתי שהקדמות הן הרבה פעמים חשובות מאוד, אולם, מתוך התחשבות בכם, לא כתבתי הקדמה לפני הסיפור.

הקדמה

אילו הייתי יכול, הייתי הולך לרחוב דיזנגוף ועומד שם ובוכה
והיו שואלים אותי: ילד, למה אתה בוכה?
כי הבְּכִי היה בֶּכִי של ילד.

ואני, זָקֵנִי כבר מלבין והולך. איננני ילד.
אבל הבכי היה אמיתי, כשל ילד.
אילו היה לי אומץ, הייתי הולך לרחוב דיזנגוף ועומד שם ובוכה.
בוכה מרה.
כזה בכי שהיו מרגישים שחוֹרֶה לי משהו מאוד מאוד, שמר לי.
עד כדי כך שלא אכפת לי איך אני נראה:
אדם מבוגר שעומד באמצע המדרכה בדיזנגוף ובוכה כמו ילד.
והיו מרגישים שהבכי הזה הוא אמיתי. שהוא בא מבפנים.
והייתי בוכה כך ימים.
אילו הייתי מסוגל, הייתי עומד שם כך באמצע המדרכה ובוכה, ימים.
וכשהיו שואלים אותי: למה אתה בוכה? הייתי מסביר.
אני רואה אתכם אֶחַי, עצם מעצָמַי, בשר מבשרִי.
כן: אֶחַי, עצם מעצמי, בשר מבשרי.
ולואי והיה לי כוח לעמוד כך ולבכות בקול רם.
שהבכי היה נשמע למרות המכוניות והאוטובוסים החולפים.
בכי בלתי פוסק.
לא, הבכי אינו טפשי.
מדוע אני בוכה?
כי אתם לא עוצרים להקשיב.
כמו אמא שרואה את ילדיה משחקים להם בפתח שדה־מוקשים, חיוך על פניהם ועיניהם מכוסות, קשורות במטפחות, והיא צורחת אליהם ובוכה מרה, והם אינם שומעים בגלל הזכוכית העבה שחוצצת בינה לבינם.
כזה בכי.
אילו לא הייתי מתבייש, הייתי עומד בדיזנגוף ובוכה כזה בכי.
אֶחַי!
החיים זה משהו כמו חמש דקות לעומת הנצח.
אחרי שבעים שנה יש תולעים וריקבון.
אבל זה לא הסוף, אז עצרו רגע.
דעו לכם שאפשר לנצל טוב מאוד את החמש דקות הללו שִׁמָן חיים.
עִצרו רגע.
עליכם לעשות חשבון קר:

קיימות שתי אפשרויות:
האחת - יתכן שהדברים שהוא מדבר כאן, אינם אלא שטות.
והאחרת - יתכן גם שאינם שטות, אלא אמת:
יש בורא לעולם, והוא, הבורא יתברך, נתן לעם ישראל את התורה.
כל הַיֵּדַע מוצפן בתורה: העבר, ההוה והעתיד. זה מדהים.
נסו לברר!
זוהי חובתו של כל אחד.
יש אפשרות שאחרי החמש דקות הללו יגיעו תולעים וריקבון,
אך יש אפשרות שונה לגמרי. טובה מאוד ולנצח נצחים.
יש חמש דקות...
חובה לברר!

כדאי לברר

הידברות: www.hidabroot.org
ערכים: www.arachim.org
שופר: www.shofar.net
הידברות 03-6106061
ערוץ 97 בכל חברות הכבלים
צעירות: 03-5787928 / 052-7632643
צעירים: 050-4100128
חיילים וחיילות: 052-4413668
אם הספרון מצא קצת חן בעיניכם - אנא, פרגנו אותו לחברים